

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 1081/14

לפני: כבוד השופט ס' גיבראן
כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט נ' סולברג

המערער: חאלד צעלוק

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
בפ"ח 11-05-27344 מיום 2.10.2013 שניתנה על-ידי
השופטים ר' לורד, צ' דותן וע' וינברג-נוטוביץ

תאריך הישיבה: ט' בסיון התשע"ו (15.6.2016)

בשם המערער: עו"ד אביגדור פלדמן; עו"ד ימימה אברמוביץ'

בשם המשיבה: עו"ד חיים שווייצר; עו"ד רחל אבישר; עו"ד יעל
עצמון

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופטים ר' לורד, צ' דותן וע' וינברג-נוטוביץ) במסגרתה הורשע המערער, חאלד אבו צעלוק (להלן: חאלד או המערער), בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה בבן משפחה לפי סעיף 329(א)(1) וסעיף 329(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); בעבירה נוספת של חבלה בכוונה מחמירה לפי סעיף 329(א) לחוק; ובעבירה של רצח בכוונה תחילה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק. בעקבות הרשעתו ברצח, נגזר על חאלד עונש של מאסר עולם, ובגין הרשעתו בעבירות החבלה נגזרו עליו 12 שנות מאסר, כאשר שנתיים ירוצו בחופף

לעונש מאסר העולם, ועשר שנים במצטבר לו. כמו כן נגזר על חאלד עונש של מאסר על-תנאי והוא חוייב בתשלום פיצוי כספי.

כתב האישום

2. נגד חאלד הוגש כתב אישום המתייחס לשני אירועים שונים, הראשון בשנת 2010 והשני בשנת 2011. לפי המתואר בכתב האישום, חאלד היה נשוי ליסמין אבו צעלוק, והשניים התגוררו עם ילדיהם בבית בלוד במתחם משפחתי. בחודש מאי 2010 נשא חאלד אשה נוספת, למורת רוחה של יסמין, שהיתה בעת ההיא בהריון. בשל כך החליטו יסמין ואסמה, אחותו של חאלד, לעזוב את הבית מבלי להודיע לאיש. לאחר זמן מה, בתיווך קרוב משפחה, שבו להתגורר במתחם המשפחתי. לפי הנטען בכתב האישום, ביום 24.9.2010, כאשר יסמין בשבוע ה-28 להריונה, שהו חאלד, יסמין ואסמה בסלון הבית במתחם, ובשלב מסוים פנה חאלד לשתיים ואמר להן "אתם עשיתם משהו לא טוב, ואל תחשבו שאין עונש לכם בגלל שלא תחזרו על אותה הטעות". בהמשך לדברים הוציא חאלד נשק שהיה ברשותו וירה מספר יריות לעבר רגליה של יסמין ולעבר רגליה ומפשעתה של אסמה, ונמלט מהמתחם. לשתיים נגרמו חבלות חמורות והן נזקקו לטיפול רפואי; מצבה של אסמה אף הוגדר קשה, והיא עברה מספר ניתוחים בבית החולים. עקב מעשה זה הואשם חאלד בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה כאמור לעיל.

3. לפי המתואר באישום השני, בעקבות אירוע הירי הנ"ל עברה יסמין להתגורר בבית הוריה במתחם, למשך כשלושה חודשים. בהמשך, בתיאום עם בני משפחתו של חאלד, שבה להתגורר עם ילדיה בבית, כשחאלד אינו מתגורר בו; בעת ההיא התגורר חאלד בבית אחר במתחם. בהוראת משפחתה של יסמין, סגר חאלד את דלת הכניסה ואת חלונות הבית הפונים לאזור שבו התגוררו הוא ומשפחתו במתחם, נעל את דלת הכניסה המקורית וחסם את אזור הדלת באמצעות איסכורית. במקום דלת זו פתח חאלד דלת כניסה הפונה לכיוון החלק במתחם שבו מתגוררת משפחתה של יסמין. יסמין ילדה בתאריך 17.12.2010. לאחר זמן, במהלך חודש מרץ 2011, נהג חאלד לאיים על יסמין ואמר לה כי הרסה לו את החיים וכי היא צריכה למות. ביום 5.4.2011 לפנות בוקר, מסיבה שאינה ידועה, פתחה יסמין את דלת הכניסה המקורית ופנתה אל עבר אזור ביתו של חאלד במתחם. חאלד פגש ביסמין, והוביל אותה לשטח פתוח בסמוך לבית הקברות בלוד. שם ירה חאלד לעבר יסמין לפחות 14 קליעים בפלג גופה העליון ובראשה; ירי זה הביא למותה. לאחר מכן עזב חאלד את המקום, הותיר את גופתה של יסמין שם, וזו נמצאה באקראי בשעות אחר הצהריים. עקב המתואר הואשם חאלד בעבירת רצח.

הכרעת הדין

4. חאלד הכחיש שביצע את מעשי הירי המיוחסים לו, ומשכך התמקדה הכרעת הדין בשאלה העובדתית, אם מכלול הראיות מצביע מעבר לספק סביר על כך שחאלד הוא שביצע את המעשים. בית המשפט המחוזי דן בשני האישומים כסדרם, והגיע לכלל מסקנה כי הוכח מעבר לספק סביר שחאלד אכן ביצע את המעשים.

(א) האישום הראשון

5. באשר לאישום הראשון, התבססה הכרעת הדין על מארג של ראיות ישירות ונסיבתיות. להלן אפרט בתמצית ראיות אלו.

6. גרסתה של אסמה: אסמה נחקרה בבית החולים ביום 27.9.2010, שם מסרה כי היתה עם יסמין בסלון ביתה, ורעול פנים ירה לעברן. לאחר מכן, ביום 29.9.2010, שוחחה אסמה בבית החולים עם שוטר, שיחה שהוקלטה, ובה חזרה על גרסה זו, ושללה את האפשרות שחאלד הוא זה שירה בהן. לאחר מכן, בימים 29-30.9.2010, התחזתה שוטרת לעובדת ניקיון בבית החולים, מצוידת במכשיר הקלטה, מתוך מטרה לדווב את אסמה ולברר מי ירה בה. במהלך השיחה סיפרה אסמה גרסה חדשה, לפיה נורתה לא בכוונה, במהלך חפלה; הדיכוב הופסק לאחר שהשוטרת חשדה שזהותה נחשפה.

7. לאחר הרצחה של יסמין, ביום 5.4.2011, עוכבו לחקירה אסמה ובני משפחה נוספים. לפי עדותו של שוטר, במהלך הנסיעה לתחנת המשטרה הזהיר אחיה של אסמה את אסמה והורה לה להשיב בחקירה שאינה יודעת דבר. אסמה נחקרה בתחנת משטרת לוד, אולם בשל תקלה טכנית לא פעל מכשיר ההקלטה. סמוך לחצות, על-פי החלטת ראש צוות החקירה רפ"ק אלימלך, הוסעה אסמה למשרדו ושם קיים עמה שיחה ארוכה. במהלך שיחה זו הודתה אסמה כי חאלד הוא שירה בהן. שיחה זו לא הוקלטה ורפ"ק אלימלך תיאר את תוכנה בזכ"ד בלבד. מיד בהמשך נגבתה עדות נוספת מאסמה על-ידי חוקר משטרה, אשר הוקלטה, ובה חזרה אסמה על הדברים, ואף הודתה כי בעבר שיקרה כשמסרה שמדובר ברעול פנים. מאז מתן עדות זו, ועד שבוע לפני מתן עדותה בבית המשפט, שהתה אסמה במקלט. בעדותה בבית המשפט שבה אסמה לגרסתה הראשונה, והעידה כי היורה היה רעול פנים וכי לא ראתה אותו. היא טענה שאינה זוכרת מה מסרה במשטרה אך מכל מקום היתה לחוצה אז ופחדה מהמשטרה.

8. בית המשפט המחוזי קבע כי בעניין עדותה של אסמה התקיימו התנאים שבסעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971. מתן האמרה מחוץ לבית המשפט הוכח באמצעות תיעוד חזותי וקולי ובאמצעות העדים; אסמה היתה עדה

במשפט, נחקרה על-ידי באי כוח הצדדים, ועדותה שונה באופן מהותי מאמרתה. בית המשפט המחוזי החליט כי יש להעדיף את האמרה על פני העדות בבית המשפט, בשל נסיבות מתן האמרה ובשל תוכנה. בית המשפט התייחס לטענת ההגנה בדבר המחדל של העדר תיעוד השיחה עם רפ"ק אלימלך, אך קבע כי לא די בכך כדי לפסול את הראיה. מן העדויות עולה כי לא הוכח ששיחה זו התקיימה תחת לחץ ואיום כלפי אסמה. בנוסף, מיד לאחר השיחה הועברה אסמה לחקירה מתועדת, ומן התיעוד ניכר כי הדברים נמסרו מרצונה הטוב והחופשי, בעוד החוקר מפגין כלפיה יחס חיובי ואוהד. עוד נקבע כי יש לייחס אמינות לאמרה בשל תוכנה. באמרתה תיארה אסמה באופן מפורט פרטים שוליים המעידים כי אמת בדבריה, וכמו כן הודתה ששיקרה בעבר כשאמרה שרעול פנים ירה בה, בשל אהבתה לאחיה ורצונה להגן עליו. העובדה שהיתה עדה עוינת אינה מפתיעה לנוכח נסיבותיה האישיות והרקע המשפחתי והתרבותי שלה. לבסוף צוין כי לצורך הרשעה על-פי אמרת החוץ של אסמה יש צורך בדבר לחיזוקה; ואכן נמצאו חיזוקים רבים לדבריה ביתר הראיות שיובאו בתמצית להלן.

9. עדותה של אינאס: אינאס, בתו של חאלד, נחקרה על-ידי חוקרת ילדים בהיותה כבת שמונה שנים ושמונה חודשים, לאחר הרצחה של יסמין. היא נחקרה פעם ופעמיים לאחר שהביעה חוסר רצון להמשיך בחקירה, והיתה עייפה. במהלך החקירה ציינה אינאס שאביה ירה בעבר באמה - ברגליה, ובדודתה - בכטנה. חוקרת הילדים לא היתה מודעת לאירוע זה ולא הרחיבה בנושא. לאחר שהבינה החוקרת מחוקרי המשטרה שאכן התקיים אירוע ירי שכזה, חקרה את אינאס בהרחבה על כך בחקירתה השניה. במהלך חקירה זו תיארה אינאס באופן כללי שראתה את אביה יורה באמה ובדודתה. היא ציינה שראתה את אביה מגיע לביתם, מביא את אסמה לביתם, ובעוד אסמה ויסמין יושבות בסלון, ראתה את אביה במטבח מנקה במגבת את אקדחו השחור, ואת הכדורים שאותם הכניס לאקדח. כשהבחין בה אביה הורה לה לצאת מהבית. היא הלכה עם אחותה לחלון הסלון, נעמדה על כסא וראתה את אביה יורה באמה, ואת דודתה נשכבת על אמה. חוקרת הילדים ציינה בעדותה בבית המשפט כי עדותה של אינאס היתה מהימנה. בית המשפט המחוזי התרשם כי חוקרת הילדים מקצועית ואמינה, ואימץ את עמדתה זו. עוד יש לציין כי חאלד טען במהלך עדותו כי אינאס הודרכה על-ידי משפחתה של יסמין, אך בית המשפט דחה טענה זו וקבע כי אינה מבוססת. כמו כן נטען לגבי סתירות שונות שעלו בדבריה של אינאס, וכן בדבר היחס בין דבריה לגרסתה של אסמה. בית המשפט דחה אף טענות אלו, וקבע כי בשל גילה הצעיר ומחמת חלוף זמן של כחצי שנה למן קרות האירוע, אין לראות את הסתירות הקלות הללו כפוגעות במהימנות עדותה. נקבע כי גרעין גרסתה הוא נכון, אמיתי ומעוגן בראיות נוספות. משכך, עדות זו

יכולה לשמש כחיזוק לאמרת החוץ של אסמה, וכן גם להחשב כראיה ישירה בפני עצמה.

10. ניקוי הזירה: בית המשפט המחוזי הסיק מחומר הראיות, כי סמוך לאחר הירי נוקתה הזירה, נעשה ניסיון לטשטש את הראיות, וכאשר הגיעו שוטרים לזירה סרכו בני המשפחה לדבר עמם. מכך הסיק בית המשפט כי אין מדובר בירי שבוצע על-ידי רעול פנים שאינו מוכר וידוע למשפחה, אלא להפך. אילו אכן היה מדובר ביורה אלמוני, היתה המשפחה מבקשת חקירה יסודית של האירוע ולא מטשטשת את הראיות.

11. העלמותו של חאלד: מן הראיות עולה כי לאחר הירי נמלט חאלד ולא שב לביתו במשך חודשיים. הדבר עולה מעדותה של אינאס, מאמרתה של אסמה, ומהודעה של יסמין שנמסרה 17 יום לאחר הירי. גם חאלד אישר בחקירותיו במשטרה כי לא ביקר את אחותו ואשתו בבית החולים, לא ביקר אותה כשעברה להתגורר בבית הוריה לאחר ששחררה מבית החולים, ואף לא שוחח עמה טלפונית. עוד צוין כי מחומר הראיות עולה שחאלד החליף מספר טלפון לאחר אירוע הירי. עדותו של חאלד בבית המשפט אמנם סותרת את הדברים שמסר במשטרה, אך לא היה בפיו הסבר מדוע מסר גרסה שונה במשטרה.

12. גרסתו של חאלד בנוגע להעלמותו היא כי כלל לא נעלם, וכי ביום הירי הלך בגפו להתפלל במסגד חסן בק ביפו. רק לאחר שחזר הביתה נודע לו, לטענתו, על הירי, ומאז לא יצא כמעט מן המתחם. בית המשפט קבע כי גרסה זו אינה מתיישבת עם הראיות, ישנן סתירות מהותיות בין עדותו ובין מה שמסר בחקירותיו במשטרה, ולא הובאו ראיות כלשהן להוכחת טענת האליבי. נקבע אפוא כי העלמותו עצמה הריהי נדבך במארג הראיות הנסיבתיות המוכיחות את אשמתו של חאלד.

13. חזרתה של יסמין לביתה: לאחר ששחררה מבית החולים שבה יסמין לבית הוריה, ולא לביתה-שלה, למשך כשלושה חודשים. לאחר מכן, ביצע חאלד שינויים בבית על-פי הוראת משפחתה של יסמין כתנאי לחזרתה הביתה עם ילדיהם. במסגרת שינויים אלו סגר חאלד את דלת הכניסה ואת החלונות הפונים למתחם שבו מתגוררת משפחתו של חאלד, נעל את הדלת, חסם את אזור הדלת באמצעות איסכורית, ופתח דלת כניסה חדשה לכיוון שבו מתגוררת משפחתה של יסמין. לפי עדותו של מהדי, אחיה של יסמין, לכיוון הפתח החדש הוצבה מצלמה. מכלול הנסיבות הללו מלמד כי היה ברור לכולם שחאלד הוא זה שביצע את הירי. חאלד לא סיפק כל הסבר מדוע לא חזרה יסמין לביתה

עם שחרורה מבית החולים, וטען כי הדבר נעשה לבקשת משפחתה, מבלי שקיבל הסבר לכך.

14. המניע לירי: בית המשפט המחוזי קבע כי עולה מן הראיות, לרבות מגרסתו של חאלד, כי המניע לירי קשור להעדרותן של יסמין ואסמה מהבית. נקבע כי חאלד הוא בעל המניע המרכזי לפגוע ביסמין ובאסמה עקב הבריחה, וקיומו של מניע זה מהווה נדבך בראיות המוכיחות את אשמתו. בית המשפט דחה את טענתו של חאלד לפיה בריחתן של השתיים גרמה לפגיעה בכבוד המשפחה כולה, לכן כל אחד מהחמולה יכול היה לבצע את הירי. בית המשפט קבע כי האפשרות שהירי בוצע על-ידי מי מבני משפחתה של יסמין אינו מתיישב עם ראיות רבות, על כך שהזירה נוקתה על-ידי משפחתו של חאלד, על חזרתה של יסמין לבית הוריה אחרי הירי, ועוד.

15. המדובב: במהלך שהותו של חאלד במעצר, לאחר אירוע הרצח, הוכנס לתאו מדובב. לפי עדותו של המדובב, בשלב כלשהו נכנסו השניים לשירותים, ושם התוודה חאלד על הירי ביסמין ובאסמה, וכן על רציחתה של יסמין. השיחה לא הוקלטה משום שהתקיימה בחדר השירותים, ולכן ניסה המדובב לאחר מכן לגרום לחאלד לחזור על הדברים בתא. בית המשפט דן בכמה התבטאויות שונות של חאלד שהוקלטו לאחר מכן, והסיק מהן – אף שהדבר לא נאמר במפורש – כי חאלד הודה למעשה כי ירה ביסמין ובאסמה.

16. עדותו של חאלד: בית המשפט קבע כי בעדותו של חאלד עלו סתירות ושקרים מהותיים בדבריו, וכי ניכר כי חאלד אינו מתקשה למסור גרסה מניפולטיבית ורחוקה מהאמת ולדבוק בה, ככל שהדבר משרת את מטרתו. בית המשפט פרט את עיקרי הסתירות הללו, הנוגעים בין היתר לשאלת ביקורו את יסמין לאחר הירי; יחסה של יסמין לנישואיו השניים; וטענתו שיסמין ציינה בפניו שהיורה היה רעול פנים. לבסוף ציין בית המשפט כי חאלד נמנע מלהביא עדי הגנה שיאששו את טענותיו ביחס לאישום הראשון. לאור מכלול הראיות הללו קבע בית המשפט המחוזי כי יש להרשיע את חאלד בעבירות המיוחסות לו באישום הראשון.

(ב) האישום השני

17. אף בנוגע לאישום השני הגיע בית המשפט המחוזי לכלל מסקנה כי יש להרשיע את חאלד בעבירה המיוחסת לו, בשל ראיה ישירה אחת והיא הודאתו של חאלד בפני המדובב, וזאת במשולב עם מארג שלם של ראיות נסיבתיות. אפתח בסקירה תמציתית של מכלול הראיות הנסיבתיות.

18. הקשר בין אירועי הירי: ראייה נסיבתית ראשונה היא קיומו של קשר של סיבה ותוצאה בין נישואיו השניים של חאלד, כעסה של יסמין על כך, העדרותה של יסמין, הירי על יסמין ואסמה, ורציחתה של יסמין. גם מעדותו של חאלד עולה כי להשערותו אין לתאר סיבה אחרת להרצחה של יסמין, מאשר הסיבה שהובילה לירי הקודם ביסמין ואסמה; כלומר, בריחתה והיעדרותה. בין אירועי הירי יש קווי דמיון, ובהם זהות הנפגעת, ירי מטווח קצר, ופער זמנים של כחצי שנה בלבד. לפיכך, משהוכח מעבר לספק סביר כי חאלד הוא זה שירה ביסמין באירוע הראשון, מהווה הדבר ראייה נסיבתית לאשמתו באירוע השני.

19. אורח חייה של יסמין ויחסיה עם חאלד: לאחר בחינת העדויות השונות, הגיע בית המשפט המחוזי למסקנה כי עובר לרצח היה מצב רוחה של יסמין ירוד ביותר והיא היתה מבודדת, כמעט מנותקת מן החברה הסובבת. כמו כן היא סבלה מאיומים והתבטאויות של חאלד כלפיה, לפיהם היא הרסה את חייו ומגיע לה למות. עוד עולה מחומר הראיות כי ימים ספורים לפני הרצח נכנס חאלד לבית דרך הדלת המכוסה באיסכורית ונתן ליסמין את המפתח לדלת זו. גרסתו של חאלד לעניין הגעת המפתח לידיה של יסמין נדחתה על-ידי בית המשפט כבלתי סבירה. התמונה העולה ממכלול העדויות מהווה, לפי קביעת בית המשפט המחוזי, ראייה נסיבתית נוספת, לביסוס אשמתו של חאלד.

20. יציאתה של יסמין מהבית בליל הרצח: בית המשפט המחוזי הסיק ממכלול הראיות כי עובר לרצח יצאה יסמין את ביתה מהדלת הישנה, החסומה באיסכורית – אותה דלת שאת המפתח לפתיחתה קיבלה כאמור ימים ספורים קודם לכן מחאלד. הדבר עולה הן מעדותה של שיימא, בתה של יסמין, שהעידה לפני חוקרת ילדים, הן מעיון בחומר שהוסרט במצלמה המכוונת לפתח החדש של הבית, שכן לא רואים בחומר זה כל כניסה או יציאה מהבית בשעות הלילה שבו מדובר. מכך הסיק בית המשפט המחוזי כי יסמין יצאה מן הפתח כדי לפגוש את חאלד, ושלל את האפשרות כי יצאה על מנת לפגוש אדם זר. אפשרות זו אינה סבירה, בין היתר משום שלשם כך לא היה צורך לצאת דווקא דרך הדלת החסומה, הפונה לכיוון ביתו של חאלד.

21. מניע לרצח: ראייה נסיבתית נוספת היא קיומו של מניע לרצח. העלמותה של יסמין גררה אחריה השפלות ועלבונות שספג חאלד מהסביבה; משהירי לעברה לא הפסיק את ההשפלות הללו, היה לחאלד מניע להשיב לעצמו את כבודו, בהתאם למנהגי התרבות של משפחתו, כפי שאכן התבטא באזני יסמין כאשר ציין בפניה שהיא הרסה את חייו והיא צריכה למות. מניע זה גם עולה מן הדברים שאמר חאלד למדובר. ההגנה

טענה אמנם כי דווקא למשפחתה של יסמין יש מניע לרצח משום כבוד משפחתם שלהם, אולם הדבר לא מתיישב עם העובדה שמשפחתה של יסמין פעלה על מנת לוודא שלא יוכל מאן דהוא לפגוע ביסמין, באמצעות חסימת הדלת והצבת המצלמה.

22. התנהגותו של חאלד לאחר הרצח: בית המשפט המחוזי קבע כי התנהגותו של חאלד לאחר הרצח היא התנהגות מפלילה. עניין זה הוסק מכמה עניינים שעלו מחומר הראיות. ראשית, בבוקר שלאחר הרצח לקח חאלד את המפתח שנותר בדלת כשנודע לו שהמפתח שם. שנית, חאלד ניסה לערער את בטחונה של אינאס בתו בכך ששמעה רעש מכיוון האיסקורית בלילה. שלישית, לפי העדויות חאלד לא נראה מוטרד מכך שיסמין נעלמה. בנוסף, מהתנהגותו בתא המעצר ומשיחותיו עם המדוכב עולה כי הוא לא התאבל על מות אשתו ואף לא היה סקרן לדעת מי הרג אותה.

23. לאחר שבית המשפט המחוזי סקר את מכלול הראיות הנסיבתיות הנ"ל, פנה לבחון אם יש הסבר חלופי לראיות נסיבתיות אלו שעשוי לעורר ספק סביר ביחס להנחה המפלילה כלפי חאלד. ההסבר המרכזי שהוצג על-ידי ההגנה הוא שמשפחתה הגרעינית של יסמין בכלל, ואחיה יוסף בפרט, הם בעלי המניע והמוטיבציה לבצע את הרצח, וכי כיוון חקירה זה לא נחקר דיו. בית המשפט המחוזי דחה הסבר זה משום שכאמור, דווקא משפחתה של יסמין היא זו שדאגה פן יבולע לה, ומשום שיסמין יצאה עובר לרצח דווקא מן הדלת החסומה, הפונה לעבר מתחם מגורי משפחתו של חאלד. כמו כן, דחה בית המשפט המחוזי את האפשרות שמא מדובר באדם זר, משום שתזה כזו היא ספקולטיבית ואינה נתמכת כלל בחומר הראיות. משכך, נקבע כי התזה המפלילה את חאלד היא התזה ההגיונית היחידה העולה ממכלול הראיות.

24. ראיה ישירה – עדותו של המדוכב: בנוסף למכלול הראיות המתוארות, נקבע כי קיימת ראיה ישירה לאשמתו של חאלד, והיא עדות המדוכב כי חאלד התוודה בפניו על ביצוע המעשים. לפי עדותו של המדוכב, נכנסו השניים לתא השירותים ופתחו את ברז המים, כדי להימנע מן האפשרות ששיחתם מוקלטת, ושם התוודה חאלד בפניו כי רצח את יסמין. בין הצדדים נתגלעה מחלוקת בדבר מהימנות המדוכב והמשקל שיש ליתן לעדותו. בית המשפט המחוזי ציין כי לאחר שמיעתו של המדוכב במשך שעות רבות, לאחר חקירה נגדית ארוכה ביותר, קריאת התמלילים והאזנה לשיחות, ולאחר נקיטת הזהירות הדרושה בדבר יחוס מהימנות למדוכב, הרי שהתרשמותו היא כי מדובר במדוכב מקצועי ומנוסה, ובעד מהימן. משכך, קיבל בית המשפט המחוזי את עדותו.

25. מעבר לעדות זו, סקר בית המשפט המחוזי שיחות רבות נוספות שניהלו השניים לאחר אירוע הכניסה לשירותים, שיחות שהוקלטו. בית המשפט ציין כי הקלטות הדיכוב הן באיכות גרועה, דבר שיצר מחלוקות רבות בין הצדדים באשר לתוכן המדויק של ההקלטות ולמסקנות שניתן להסיק מהן. משכך, הסתמך בית המשפט בקביעת ממצאיו רק על חלקי שיחה הנשמעים בבירור. בשל איכות ההקלטה, נקבע כי לא ניתן להגיע לכלל מסקנה מפלילה על סמך מרבית שיחות אלו. יחד עם זאת, לגבי כמה מן השיחות נקבע כי אכן ניתן למצוא בהן ביטויים מפלילים. עוד נקבע כי במסגרת שיחות אלו מסר חאלד למדובב פרטים על אודות הרצח, חלקם מוכמנים, דבר המחזק את גרסת המדובב.

26. לאחר קביעת מהימנותו של המדובב, קבע בית המשפט כי הדברים שמסר חאלד למדובב בשיחות, כפי שהעיד על כך המדובב, הם בגדר הודאת חוץ של נאשם, שניתנה בצורה חופשית ומרצון. על מנת להרשיע נאשם על יסוד הודאת חוץ יש צורך ב"דבר מה נוסף", ובשל הזהירות הרבה המתבקשת בהסתמכות על מדובב, ובפרט בהעדר הקלטה המתעדת את האמרה עצמה, יש צורך בתוספת ראייתית משמעותית לצורך הסתמכות על עדות המדובב. נקבע כי תוספת ראייתית כזו קיימת למכביר בשלל הראיות הנסיבתיות שפורטו לעיל, ולפיכך נקבע כי ניתן להסתמך על עדות המדובב לצורך הרשעתו של חאלד.

27. בשולי הכרעת הדין התייחס בית המשפט המחוזי לטענות ההגנה על דבר קיומם של מחדלי חקירה. ההגנה קבלה על כך שלא נחקרו כיאות כיווני חקירה בדבר קשרים רומנטיים שניהלה יסמין; עניינה של מחברת סודית שניהלה, ושימושה בטלפון נייד שהחביאה, שקיומם עולה מכמה עדויות; והימנעות מנטילת בדיקות שרידי ירי מאחיה של יסמין. בית המשפט המחוזי בחן את טיב החקירה שהתנהלה בנוגע להיבטים אלו, ונחה דעתו שאין לראות בכיווני החקירה שנערכה ובהיקפה משום מחדל חקירה המבסס חשש לפגיעה בזכויותיו של המערער, גם אם בנוגע להיבטים מסוימים ניתן היה להרחיב את החקירה. באשר למחדלים הנוגעים לאיכות הקלטת המדובב צוין כי טענות אלו נטענות בצדק רב על-ידי ההגנה, אולם כאמור הסתמך בית המשפט רק על סמך דברים שנשמעו בבירור או שאינם שנויים במחלוקת בין הצדדים.

28. על סמך מכלול הראיות החליט בית המשפט המחוזי להרשיע את חאלד גם באישום השני, בעבירת רצח בכוונה תחילה.

גזר הדין

29. באשר לאישום הראשון, קבע בית המשפט את מתחם הענישה למאסר בפועל בין חמש לעשר שנים בגין כל אחד ממעשי הירי, ביסמין ובאסמה. לאחר מכן גזר בית המשפט על חאלד עונש כולל, תוך התחשבות בנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה. עונשו בגין האישום הראשון נקבע ל-12 שנות מאסר בפועל, 12 חודשי מאסר על-תנאי שלא יעבור תוך 3 שנים מיום שחרורו עבירת אלימות מסוג פשע, והוא חוייב בתשלום פיצוי כספי למתלוננת אסמה אבו צעלוק בסך של 170,000 ₪. בגין האישום השני נגזר על חאלד, כמצוות המחוקק, עונש של מאסר עולם. לבסוף קבע בית המשפט המחוזי כי מתוך 12 שנות המאסר בגין האישום הראשון, ירוצו שנתיים בחופף למאסר העולם, ועשר שנים במצטבר לו.

הערעור

30. על פסק הדין בעניינו הגיש חאלד ערעור. בנימוקי הערעור נטען כי שגה בית המשפט המחוזי בהרשיעו את חאלד בשני האישומים, משום שהראיות אשר הובאו לצורך הוכחת האשמה אינן מספיקות להרשעה מעבר לספק סביר. עוד צוין, כפי שנקבע בהכרעת הדין גופה, כי ההכרעה בתיק זה היא עובדתית בעיקרה, ומכיוון שכך על ערכאת הערעור לעשות שימוש בסמכותה ולהתערב בממצאיה ומסקנותיה של הערכאה הדיונית, משום שהנדון שלפנינו הוא מאותם מצבים החריגים המצדיקים זאת. בעניין שלפנינו, כך נטען, מדובר בשיקול הדעת לגבי שקלול מכלול הראיות והסקת מסקנות לוגיות מן הראיות הנסיבתיות, ולעניין זה אין עדיפות לערכאה הדיונית על פני ערכאת הערעור. משכך, העלה המערער טענות מגוונות כלפי הראיות השונות וכלפי שקלולן יחד. כאן יש לציין, כי בכתב הערעור נטענו טענות הן כלפי הראיות שביססו את האישום הראשון, הן כלפי אלו שביססו את האישום השני; אולם בדיון שנערך לפנינו חזר בו ב"כ המערער מטענותיו לגבי ההרשעה באישום הראשון. משכך, אתיחס להלן רק לטענות שנטענו כלפי ההרשעה בעבירת הרצח.

31. ראשית, נטען כי בית המשפט הסתמך יתר על המידה על הזיקה שבין שני האירועים ועל המניע שיוחס לחאלד בביצוע הרצח. אמנם הרשעתו של חאלד באישום הראשון מעוררת חשד לגבי מעשה הרצח, אך אין די בחשד זה כדי להוכיח אשמה מעבר לספק סביר. ברור כי מניע אינו יכול להיות ראיה מרכזית לאשמתו של נאשם, ולכל היותר ניתן לצרפו לראיות נסיבתיות אחרות. במהלך המשפט הציעה ההגנה תזות חלופיות בנוגע לגורמים אחרים, שלהם מניע לביצוע מעשה הרצח, ובעיקר כי משפחתה של יסמין היא זו שאמורה, לפי מנהגי התרבות של המשפחה, להיות בעלת

המוטיבציה לביצועו. תזות אלו נדחו על-ידי בית המשפט על אף שבכוחן להגיע למסקנות לוגיות אחרות מאשר הרשעתו של חאלד.

32. שנית, באשר לקביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה יסמין היתה מבודדת, הרי שזו אינה חפה מקשיים. מן העדויות התברר כי יסמין החזיקה ברשותה טלפון נייד סודי, כי ניהלה מחברת סודית ואף היו לה קשרים סודיים עם אחת, נעימה אבו ג'נים, שזהותה לא הובררה. החקירה בהקשר זה היתה שטחית ביותר, ואין לדעת מי מאותם גורמים יכול היה להיות מעורב ברצח. בנוסף, גם לפי התיאור העובדתי של בית המשפט המחוזי, אין הדבר מסיר את החשד המרכזי מבני משפחתה של יסמין – ובפרט אביה ואחיה. המשטרה התרשלה בחקירת בני משפחתה של יסמין, ולמעשה לא ביצעה פעולות חקירה כלשהן ביחס אליהם. עוד הצביע המערער על קשיים בעדויות שמהן הסיק בית המשפט מסקנה על העברת המפתח מחאלד ליסמין; ואף אם דבר זה התרחש, הרי שיש להבינו על רקע מצב רוחה של יסמין ורצונו של חאלד לעודדה ולהיות בקשר עמה, ואין בכך די כדי להצביע על אשמתו.

33. באשר לקביעה העובדתית כי יסמין יצאה את ביתה דרך הפתח הישן הפונה למתחם מגוריו של חאלד, נטען כי הדבר מבוסס על עדויות בנותיו של המערער, שלא נחקרו חקירה נגדית בהיותן קטינות, וקשה לקבוע על-פיהן מסמרות. בנוסף, אף אם נקבל קביעה עובדתית זו הרי שאין בכוחה להוכיח כי יסמין נפגשה עם חאלד או שהוא ידע שהיא יוצאת מהבית. קיימת אפשרות סבירה ביותר, לפיה יצאה יסמין מהמתחם בכוחות עצמה מבלי שאיש ידע על כך, ומכיוון שלא רצתה שהדבר יחשף במצלמה, נאלצה לצאת דווקא לכיוון ביתו של חאלד. זוהי אפשרות סבירה יותר מאשר שיסמין תלך מרצונה לביתו של חאלד באישון-ליל, כאשר הוא זה שפגע בה באירוע הירי הראשון.

34. בהקשר זה צוין כי בית המשפט המחוזי דחה את האפשרות שיסמין הלכה לפגוש אדם זר, בין היתר על בסיס דברי המערער עצמו שמסר במהלך עדותו כי יסמין הייתה אשה טובה וצדיקה וכי לא חשד בה. נטען כי לא מובן כיצד ראה בית המשפט המחוזי להסתמך על דברים אלו שעה שלגישתו מדובר באדם שקרן ובלתי מהימן. בית המשפט המחוזי אימץ את גרסתו של המערער לגבי אותם פרטים שבהם היא מתיישבת עם הרשעה, אך דחה אותה כאשר לא התיישבה עמה.

35. עוד טוען המערער כי בניגוד לקביעת בית המשפט המחוזי, לא היה דבר בהתנהגותו לאחר הרצח שיש בו כדי להוביל למסקנה מפלילה. המערער מסר לשוטרים

באופן מיידית כי הוא מחזיק במפתח הדלת, ולא ניסה להסתיר זאת; לא ניתן לבסס מסקנה מפלילה על סמך התרשמות בעלמא של השוטרים שהגיעו לזירה, לפיה לא היה מוטריד מהעלמותה של יסמין; ומחומר הראיות עולה כי במהלך שיחותיו עם המדוכב סיפר לו פעמים רבות עד כמה הוא מצטער על מות אשתו, ואיזו אשה טובה היתה. בנוסף על האמור, צוין כי עדות אחייניתה של יסמין, ראנה, שמכוחה נקבע כי המערער איים על יסמין וכן כי מסר לה את המפתח לדלת הישנה, היא בעייתית ביותר, מגמתית ובלתי אמינה.

36. לסיכום טענות הערעור באשר לראיות הנסיבתיות, נטען כי גם אם יוותרו כלל הקביעות העובדתיות הנ"ל על כנן, הרי שאין בכוחן ובמשקלן המצטבר כי לבסס הרשעה בתיק הרצח הנדון, משום שניתן להעלות על הדעת תזות חלופיות סבירות לפיהן מאן דהוא אחר ביצע את הרצח; בן משפחתה של יסמין, או אדם זר. נדמה כי בשל כך שבידי המשיבה ראיות חזקות יותר לגבי האישום הראשון, 'ננעלה' המשיבה על כך שחאלד הוא זה שביצע גם את מעשה הרצח, שעה שאין ראיות נסיבתיות מספיקות לשם כך. בגין כך נשללו כיווני חקירה משמעותיים, והדבר הניע את בית המשפט המחוזי לשלול תזות חלופיות למכלול הראיות הגם שמדובר בתזות סבירות.

37. המערער הוסיף וטען לעניין הראיה הישירה שנקבע בהכרעת הדין שניתן להסתמך עליה לצורך הרשעה, והיא עדותו של המדוכב. המדוכב העיד כי המערער התוודה בפניו על אודות הרצח בהיותם בשירותים, ולפיכך ההודאה אינה מוקלטת. ברם, ניסיונות של המדוכב לגרום למערער להודות בדבר שניתן מחוץ לשירותים לא צלחו, אף ששהו יחד עוד כשבוע-ימים. משכך, אין לסמוך על עדותו של המדוכב ולקבוע כי מדובר בהודאת חוץ של נאשם. בפסיקה נקבע כי לא ניתן לייחס משקל להודאה שנמסרה לפני מדוכב אשר לא מתועדת בשום אמצעי, והוא הדין בעניין שלפנינו. זאת ועוד; השיחות עם המדוכב שכן תועדו, הוקלטו באיכות גרועה, ובין ההגנה והתביעה ישנם חילוקי דעות רבים ביחס לקטעים שונים בשיחות הללו. בית המשפט המחוזי אמנם ציין כי הוא מסתמך רק על קטעי שיחה שאין לגביהם מחלוקת, אולם התעלם מקטע אחד שבו אומר המערער 'לא רצחתי אותה' והמתורגמן מטעם המשיבה אישר את הדברים.

38. בנוסף העלה המערער טענות לגבי פרטים שאותם סיווג בית המשפט המחוזי כמוכמנים, בעוד שהם לא נושאים בהכרח את המשמעות שהסיק מהם בית המשפט. לא זו בלבד, אלא שהמדוכב נחשף לפרטי אירוע הרצח מן התקשורת, ומכאן שספק אם אפשר ליתן אמון בעדותו. כמו כן, מן העדויות עולה שהמדוכב נחשף לפרטי האירוע

מפרוטוקול הדיון במעצרו של המערער שהאחרון הראה לו, ואף לא מסר עובדה זו למפעיליו. המדובב אף שיבש את הליכי החקירה והמשפט בכך שהעלים מצוות החקירה פיסת נייר שעליה, לטענתו, רשמו הוא והמערער חילופי דברים. נייר זה הובא על-ידי המדובב בהפתעה לאחד מדיוני ההוכחות. לבסוף, לא ניתן להתעלם מכך שלמדובב הובטח סכום כסף במידה ופעילותו תהיה מקצועית או ראויה לציון מיוחד, וכפי שנקבע בהכרעת הדין, המדובב הבין שאת התוספת הכספית יקבל אם המערער יודה; מדובר בפרקטיקה שנמתחה עליה ביקורת בפסיקתו של בית משפט זה. עוד יש לזכור כי מדובר במדובב שהוא עבריין מורשע המרצה עונש של מאסר עולם, מצב דברים שבו יש להעריך את דבריו בזהירות ובהקפדה יתרה. סוף דבר: לטענת המערער לא היה מקום ליתן משקל לעדות המדובב, שעה שמדובר בהודאה שאינה מתועדת, כשיש פגמים בהקלטת השיחות בין המערער למדובב, וכן בשל זיהום עדותו של המדובב בעקבות חשיפה לתקשורת ולפרוטוקול הדיון, בשל הגמול הכספי שהובטח לו, ובשל הרקע העברייני שלו.

עמדת המשיבה

39. לעמדת המשיבה, יש לדחות את הערעור. לדברי המשיבה, המערער כמעט ואינו חולק על המארג הראייתי כפי שזה הוצג בהכרעת הדין, אלא שלטענתו מארג זה אינו מוביל למסקנה מרשיעה באופן בלעדי, וכי לא ניתן לשלול את האפשרות שיסמין יצאה בליל הרצח מביתה במטרה לפגוש מי מבני משפחתה או אדם זר. יש לדחות טענה זו, כמו גם את טענתו האחרת של המערער, על כך שאין ליתן משקל לעדותו של המדובב.

40. באשר למסקנה העולה מן הראיות הנסיבתיות: המשיבה מטעימה כי אין עוררין על כך שמשפחתה של יסמין התנתה את חזרתה להתגורר עם הילדים בבית המשותף, בכך שהמערער יחסום את הכניסה המקורית לבית ויפתח כניסה חדשה לכיוון מתחם משפחתה-שלה; כניסה שלמערער לא היה המפתח לה, ושלמולה הוצבה מצלמת אבטחה לתיעוד הנכנסים והיוצאים ממנה.

41. כמו כן, ברי שיסמין לא יצאה מדלת זו, משום שמצלמות האבטחה לא תיעדו יציאה שכזאת, ובד בבד מעלה עדות בתה שיימא כי יסמין יצאה דרך האיסכורית. מעדותה של אחייניתה ראנה עולה כי ימים ספורים לפני הרצח ראתה לראשונה מפתח בדלת הישנה, ויסמין סיפרה לה כי המערער הוא זה שנתן לה את המפתח. הערכאה הדיונית התרשמה מעדויות אלו וראתה אותן כמהימנות, ואין נימוק משכנע המצדיק התערבותה של ערכאת הערעור מהתרשמות זו. בנוסף, מעדות גיסתה של יסמין עולה

כי בבוקר הרצח היה המפתח נעוץ בדלת, וכי המערער העלים את המפתח משהוברר לו הדבר. כך אף עולה מעדותו של המערער עצמו.

42. על כל אלו יש להוסיף את הנינוחות שאפיינה את התנהגותו של המערער בבוקר הרצח, בניגוד לאופן התנהגותו ביום בריחתה של יסמין. הדבר עולה הן מעדות אחיה של יסמין, הן מעדות השוטר שהגיע למתחם. לכך יש להוסיף את המניע הברור שהיה למערער, להשיב את כבודו לאחר העדרה של יסמין, מניע שעלה משיחות שניהל עם המדובב, ומעדויות הסובבים שהעידו כי המערער המשיך לומר ליסמין כי הרסה את חייו והיא צריכה למות; מניע שאף הוביל לאירוע הירי הראשון.

43. לטענת המשיבה, מארג ראייתי זה כשלעצמו מוביל למסקנה סבירה אחת ויחידה, והיא שהמערער הוא הרוצח. האפשרות שהדבר נעשה על-ידי בני משפחה אינה סבירה, משום שיסמין יצאה דוקא דרך הדלת החסומה ואילו רצתה לפגוש מי מבני משפחתה היתה עושה כן דרך הדלת הראשית. כמו כן, העובדה שבני משפחתה פעלו לשם הגנה על חייה הופכת אף היא את האפשרות הזו לבלתי סבירה.

44. באשר לאפשרות שמדובר באדם זר, אפשרות זו נשללת לטענת המשיבה משום שמן המארג הראייתי עולה שיסמין היתה מבודדת ומנותקת מהעולם החיצוני. בבית לא היה מחשב ולא טלפון גלוי. יסמין אמנם החזיקה בטלפון נייד שהוחבא, אולם המשטרה בדקה את מספרי הטלפון שהופיעו בפלט הטלפון הנייד, והבדיקה לא העלתה דבר. לכך יש להוסיף כי המערער עצמו, בעדותו בבית המשפט, טען כי האפשרות לפיה אשתו נרצחה ממניע שאינו קשור לבריחתה היא אפשרות בלתי סבירה בעליל.

45. באשר למהימנותו של המדובב: בהקשר זה טוענת המשיבה כי אין עילה להתערבות בהתרשמותה של ערכאת הערעור מהמדובב וממהימנותו. בהקשר זה פרטה המשיבה את קטעי השיחות הרלבנטיים בין המערער ובין המדובב, וכיצד קטעים אלו מצביעים על כך שהמערער הודה בפני המדובב באשמתו ואף מסר לו פרטים מוכמנים. כאמור, הערכאה הדיונית התרשמה כי עדותו של המדובב מהימנה על אף הקשיים שהיא מעלה, ואין לערכאת הערעור עילה להתערב בהתרשמות זו.

דיון והכרעה

46. לפי הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי מבוססת ההרשעה על שני אדנים, אשר בכוחו של כל אחד מהם כשלעצמו להביא להרשעתו של המערער. האחד הוא המארג הראייתי שנוצר על-ידי כלל הראיות הנסיבתיות, המצביעות מעבר לספק סביר

על כך שהמערער הוא זה שביצע את הרצח. השני הוא עדותו של המדוכב לפיה הודה המערער ברצח במהלך שהותם בשירותים, עדות שנמצאה מהימנה ושאת תוכנה יש להגדיר כאמרת חוץ של נאשם, אשר בסיוע 'דבר מה נוסף' – המצוי למכביר בחומר הראיות – ניתן לבסס את הרשעתו של המערער. הערעור מופנה כאמור לכל אחד משני האדנים הללו; אדון אפוא בשניהם כסדרם.

(א) ניתוח הראיות הנסיבתיות

47. יפה הבחין המערער בין התערבותה של ערכאת הערעור בקביעותיה של הערכאה הדיונית בנוגע למהימנותו של עד ולמצאים עובדתיים שנקבעו על-פיו, ובין התערבותה במסקנות לוגיות שיש לגזור מן העדות, כמו גם מן החומר הראייתי כמכלול. בנוגע למצבים הראשונים תהא התערבותה של ערכאת הערעור מצומצמת ביותר, משום שהערכאה הדיונית התרשמה באופן בלתי-אמצעי מן העדים, ומכלול החומר הראייתי נפרש בפניה בהרחבה. לעומת זאת, בנוגע להסקת המסקנות מן החומר הראייתי אין הדבר כן, שכן בהקשר זה אין עדיפות בהכרח לערכאה הדיונית על פני ערכאת הערעור (ראו: ע"פ 4784/13 סומך נ' מדינת ישראל, פסקה 93 וההפניות שם (18.2.2016)); ע"פ 5270/14 אולמרט נ' מדינת ישראל, פסקאות 26-28 לפסק הדין של השופט ט' ג'ובראן (29.12.2015); לדיון בכלל זה ובחריגיו ראו גם ע"פ 8146/09 אבשלום נ' מדינת ישראל, פסקאות 18-21 (8.9.2011)).

48. ישום כללים אלו בנדון דידן מעלה, כי המערער לא הראה טעם משכנע להתערבותנו בקביעות המהימנות של בית המשפט המחוזי באשר לעדויות השונות שנשמעו לפניו. כפי שצוין בעבר, "על מנת שבית המשפט יתערב בקביעת מהימנות של הערכאה הדיונית אין להסתפק בהצבעה על שורה של 'תמיהות', אפילו אם הן רבות, אלא יש להראות כי העובדות מלמדות שהשופט לא יכול היה להתרשם כפי שהתרשם (ע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל, פסקה 124 (10.11.2011)). אין בכוחן של התמיהות שהעלה המערער לעניין מהימנות עדויות בני המשפחה השונים שהעידו לפניו, כדי לגבור על התרשמותו הישירה של בית המשפט ממהימנותם של העדים הללו. הנוכחות הפיסית בדיוני ההוכחות, האזנה לחקירת העדים, קליטה ישירה של הבעות הפנים ואותות אמת אחרים, כל אלו משקלם רב מאוד בהערכת מהימנות העדים, ורק כאשר התרשמותו של השופט נחזית על פניה כבלתי אפשרית, תהיה הצדקה להתערב בקביעותיו בעניין זה. ודוק: רבות מטענותיו של המערער על מהימנות העדים השונים צוינו במפורש על-ידי בית המשפט בהכרעת הדין. כך, בנוגע לסתירות בעדויות של אינאס ושל ראנה, ובנוגע למהימנותו של המדוכב (כפי שידון להלן). בית המשפט שקל אפוא טענות אלו, והכריע כי לאחר שמיעת מכלול העדויות הוא אינו רואה לנכון לייחס

משקל ממשי לטענות הללו. במצב דברים כזה תהא התערבותה של ערכאת הערעור מצומצמת אף יותר.

49. הנה כי כן, לא הוצג לפנינו טעם טוב לסטות מן הסיפור העובדתי כפי שהועלה בבית המשפט המחוזי: המערער הוא זה שביצע את אירוע הירי הראשון (כאמור, הוא אינו מערער עוד על קביעה זו); המערער המשיך לאיים על יסמין ולומר לה שהיא צריכה למות; מסר לה את המפתח לדלת הישנה מספר ימים לפני הרצח; בליל הרצח יצאה יסמין את ביתה דרך דלת זו; בבוקרו של יום, משהוברר שהמפתח נמצא בדלת, לקחו המערער בחזרה, ולא נראה מוטרד עד מאד מהעלמותה של יסמין. האם ממכלול זה, שאליו יש לצרף גם אמרות שונות שאמר המערער למדובב, עולה מעבר לספק סביר כי חאלד הוא זה שביצע את הרצח? כעמדת בית המשפט המחוזי, אף עמדתי היא כי יש לענות על שאלה זו בחיוב.

50. בטרם אדון במפורט בראיות הנסיבתיות השונות, אזכיר אך בקצרה את המתודה המקובלת בפסיקתנו לבחינת ראיות נסיבתיות, המכונה 'המודל התלת שלבי':

"בשלב הראשון נבחנת כל ראיה נסיבתית בפני עצמה כדי לקבוע אם ניתן להשתית עליה מימצא עובדתי; בשלב השני נבחנת מסכת הראיות כולה לצורך קביעה אם היא מערבת לכאורה את הנאשם בביצוע העבירה, כאשר הסקת המסקנה המפליגה היא תולדה של הערכה מושכלת של הראיות בהתבסס על ניסיון החיים ועל השכל הישר. המסקנה המפליגה עשויה להתקבל גם מצירופן של כמה ראיות נסיבתיות אשר כל אחת בנפרד אמנם אינה מספיקה לצורך הפללה, אך משקלן המצטבר מספיק לצורך כך; בשלב השלישי מועבר הנטל אל הנאשם להציע הסבר העשוי לשלול את ההנחה המפליגה העומדת נגדו. הסבר חלופי למערכת הראיות הנסיבתית, העשוי להותיר ספק סביר באשר להנחה המפליגה את הנאשם, די בו כדי לזכותו. בית-המשפט מניח את התזה המפליגה של התביעה מול האנטי-תזה של ההגנה ובוחר אם מכלול הראיות הנסיבתיות שולל מעבר לכל ספק סביר את גירסתו והסברו של הנאשם" (ע"פ 9372/03 פון וייזל נ' מדינת ישראל, נט(1) 745, 754 (23.9.2004); לביקורת על מודל זה ראו ע"פ 6392/13 מדינת ישראל נ' קריאף, פסק הדין של השופט נ' הנדל (21.1.2015) (להלן: עניין קריאף)).

השלב הראשון הוא בחינת המהימנות של העדויות והראיות השונות, ולשלב זה התייחסתי למעשה לעיל כאשר קבעתי כי הממצאים העובדתיים שנקבעו על-ידי בית המשפט המחוזי מבוססים ומעוגנים בחומר הראיות ובדברי העדים, שאין עילה להתערב בהערכת מהימנותם. מכאן, יש לעבור לשלב השני ולבחון את השאלה אם יש להסיק ממכלול הממצאים העובדתיים הללו מסקנה על אשמתו הלכאורית של המערער,

כאשר בשלב זה "די בכך שכלל הראיות יסבכו את הנאשם, באופן המקיים מסקנה לכאורית לפיה הוא אכן ביצע את העבירות שיוחסו לו, כמסקנה סבירה מפרשום של דברים" (עניין קריאף, פסקה 98). תשובתי על כך היא בחיוב. משקלן המצטבר של הראיות מצביע על פני הדברים על כך שהמערער הוא זה שביצע את הרצח. למערער היה מניע לביצועו, התבטאויותיו כלפי יסמין מאששים זאת; הוא מסר ליסמין את המפתח לדלת הישנה, ומשם יצאה בליל הרצח, לכיוון מתחם משפחתו ומקום מגוריו הנוכחי; התנהגותו לאחר הרצח אף היא מחזקת זאת.

51. המערער מבקש כי נמעיט ממשקלן של הראיות הנסיבתיות, ונקבע כי הן אינן מצביעות עליו כמבצע העבירה. בעיקר, מבוקש כי נמעיט בחשיבות המניע לרצח שמייחסת לו המשיבה, וכי נקבע כי מניע זה – שמירה על כבוד המשפחה – רלבנטי יותר דוקא לבני משפחתה של יסמין. ברם, קשה להמעיט בחשיבותו של המניע בעניינו של המערער, שעה שאין עוד חולק על כך שהוא אשר ביצע את אירוע הירי הראשון, וזאת, על פני הדברים, מאותו מניע ממש. הדבר מלמדנו, כי לדידו של המערער בכוחו של מניע זה לדחפו לביצוע מעשה של אלימות קשה כלפי אשתו, שעה שהיא בהריון, ומכאן הדרך קצרה להניעו לביצוע רצח, שעה שגרימת החבלה לא הפסיקה את הפגיעה בכבודו. לעומת זאת, התנהלותה של משפחת יסמין מלמדת באופן ברור ועקבי כי היא חוששת לשלומה ומבקשת להגן על חייה. כך, הן באשר להסדרי המגורים בין בני הזוג, הן באשר לפתח היציאה מהבית, הן באשר להצבת מצלמת האבטחה. מכאן, שבכל הנוגע לשאלת המניע, הרי שזה מצביע דוקא על המערער ולא על מי מבני משפחתה של יסמין.

52. אכן, מניע אינו אלא ראיה נסיבתית אחת מני רבות (ע"פ 10635/08 נעים נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (13.12.2010)), וככזו משתנה משקלה בהתאם לנסיבות העניין. בעניין דנן אין לזלזל במניע לרצח, שעה שניכר כי בשל מניע זה גופא ירה המערער באשתו ובאחותו חצי שנה קודם לכן, ופצע אותם פציעות של ממש. אף שאין לבסס הרשעה על קיומו של מניע, חזק ככל שיהא, הרי שמדובר בראיה נסיבתית שיש ליתן לה, בעניין שלפנינו, משקל של ממש.

53. בנוסף, מבוקש כי נמעיט בחשיבות הממצא העובדתי לפיו היתה יסמין מבודדת ומנותקת מן העולם, וזאת משום שהחזיקה בטלפון נייד סודי וניהלה ככל הנראה התכתבות סודית עם אחת בשם נעימה אבו ג'נים. ברם, מעבר לכך שתחושת הניתוק עולה במפורש מן העדויות, הרי שהעובדה שהטלפון הנייד נשמר בסוד ושהקשרים לכאורה עם נעימה נותרו סמויים, דווקא מצביעה על כך שהתנהלות הגלויה

והיומיזם של יסמין היתה התנהלות של בידוד וניתוק. אין חולק על כך שקשרים סודיים יכולים לעורר ספק סביר בדבר היותו של חאלד מבצע הרצח (ועל כך להלן בשלב השלישי), אולם אין בהם כדי לאיין את התמונה הלכאורית העולה ממכלול הראיות הנסיבתיות, לפיה חאלד הוא זה אשר ביצע לכאורה את הרצח. ודוק: מקובלת עלי טענת המערער כי כל ראיה נסיבתית כשלעצמה אינה מבססת את הרשעתו: אין די במניע; אין די במסירת המפתח, ביציאה דרך הדלת הישנה, בנטילתו של המפתח למחרת, באיומים שהושמעו ובדברים שנאמרו למדוכב (להבדיל משאלת ההודאה בשירותים שתידון להלן), וביתר הראיות הנסיבתיות, כל אחת מהן כשהיא לעצמה, כדי לבסס הרשעה. ברם, מכלול הראיות יוצר פסיפס ראייתי אשר התמונה המצטיירת ממנו היא כי חאלד הוא אשר ביצע את מעשה הרצח. בחינת הראיות הנסיבתיות, אשר מטבען אינן מוכיחות את מעשה העבירה, אלא משמשות יסוד להסקת מסקנה לוגית בדבר קיומה של עבירה, נעשית לא ביחס לכל ראיה וראיה באופן מבודד, אלא אל מול השאלה מה ניתן להסיק מן המכלול הראייתי. "עיקר כוחן של הראיות הנסיבתיות הוא במשקלן הכולל ובהצטרפותן למארג אחד" (ע"פ 9020/14 מזרחי נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (9.7.2015)). המארג האחד הנפרש לעינינו מעלה תמונה לפיה חאלד הוא מבצע הרצח.

54. מכאן לשלב השלישי של בחינת הראיות, ובמסגרתו עלינו לשאול את עצמנו אם אפשר ליתן הסבר סביר אחר למכלול הראיות הנסיבתיות, שאינו מצביע על הרשעתו של המערער. כמו בשלב הקודם, גם בשלב זה עלינו להתבונן במכלול, ולא לבחון הסברים חלופיים לכל ראיה וראיה בנפרד: "יתכן מצב בו לכל ראיה בפני עצמה ניתן הסבר אפשרי, אך צירוף ההסברים למכלול מעלה תמונה בלתי סבירה, שאינה מתקבלת על הדעת" (ע"פ 3652/14 כנעאני נ' מדינת ישראל, פסקה 53 (28.12.2015) (להלן: עניין כנעאני)). האם יש הסבר חלופי למכלול הראיות? השאלה אינה פשוטה, משום שישנו חלל ראייתי מסוים משמעותי בנוגע לאירוע הרצח עצמו. מאז שיצאה יסמין מהבית דרך הדלת הישנה ופנתה למתחם משפחתו של חאלד, איננו יודעים כמעט דבר על האירוע. איש אינו יודע מדוע יצאה יסמין מביתה באישון-לילה. בהכרעת הדין לא מצוינות ראיות חפציות כלשהן, הקושרת מאן דהוא למעשה הרצח. ידוע לנו כי כלי הנשק ששימש לרצח אינו כלי הנשק ששימש באירוע הירי הראשון, אך לבד מכך אין לנו מידע מעבר למה שניתן להסיק מן השיחות שנערכו בין חאלד ובין המדוכב. אכן, מכלול הראיות הנסיבתיות קושרות את חאלד למעשה, אולם השאלה היא אם לא ניתן לספר סיפור חלופי, סביר ולא מאולץ, שבגדרו ניתן יהיה להסביר את הראיות הנסיבתיות באופן שונה.

55. לאחר העיון סבורני כי על אף קיומו של חלל ראייתי מסוים בנוגע למעשה הרצח גופו, לא קיים הסבר אחר למכלול הראיות הנסיבתיות עובר לרצח ולאחריו, שיעורר ספק סביר בדבר אשמתו של חאלד.

56. ניתן להעלות על הדעת שני סיפורים חלופיים, שאף נדונו במסגרת הכרעת הדין. אפשרות אחת היא כי מדובר במי מבני משפחתה של יסמין. בעיני, אפשרות זו בלתי סבירה. בני משפחתה של יסמין הגנו עליה לאורך הדרך מפני פגיעתו הרעה של המערער, דאגו לחסום את פתח הבית הפונה למתחם מגוריו, ואף הציבו מצלמה בכניסה החדשה לבית; יסמין לא יצאה בליל הרצח מן הפתח הפונה למתחם בני משפחתה, כי אם לכיוון הנגדי, למתחם בני משפחתו של חאלד. מכאן, שהאפשרות שמדובר בבן משפחתה היא אפשרות רחוקה ביותר ואינה סבירה, עוד בטרם אנו נזקקים להסברים חלופיים כלשהם לראיות הקושרות את חאלד למעשה באופן ספציפי.

57. אפשרות אחרת היא כי מדובר באדם שלישי, זר. אכן, החלל הראיתי מאפשר לספר כאן אינספור סיפורים. התברר כי למרות שיסמין היתה מבודדת מהחברה, היא החזיקה ברשותה טלפון נייד סודי. מי יודע עם מי היתה בקשר, ולאלו מטרות? מתחם המגורים אינו הרמטי, ויסמין יכולה היתה לצאת משם לכל מקום שהוא. בהקשר זה יפה הטעים המערער, שניתן להסביר את יציאתה של יסמין מן הפתח הישן משום שלא רצתה שמצלמת האבטחה תתעד את יציאתה. היות וככל הנראה לעולם לא נדע את סדר השתלשלות הדברים מיציאתה של יסמין את הבית ועד לרצח שאירע בבית הקברות, ניתן למלא את החלל הראיתי בתסריטים חלופיים מגוונים, שכולם סבירים כשלעצמם.

58. האם במסגרת סיפור חלופי שכזה ניתן ליישב את מכלול הראיות הנסיבתיות באופן סביר? לאחר שהתלבטתי בשאלה זו הגעתי למסקנה שאין אפשרות סבירה שכזו בעניין שלפנינו. כפתח לדיון יש לציין כי במסגרת השלב השלישי אין נטל ההסבר מוטל על הנאשם, אלא בית המשפט הוא זה שצריך לבחון הסברים חלופיים מיוזמתו, אף אם אינם עולים בקנה אחד עם גרסת הנאשם (ראו למשל: ע"פ 2681/15 בן שטרית נ' מדינת ישראל, פסקה 45 וההפניות שם (14.2.2016)); אולם, לא ניתן להתעלם מגרסתו של הנאשם ומהסבריו שלו לראיות הנסיבתיות, ויש ליתן להם משקל במסגרת בחינת החלופות (עניין כנעאני, פסקה 54; ע"פ 8422/14 מוגאהד נ' מדינת ישראל, פסקה 36 (10.5.2015)). ההסבר החלופי המוצע לראיות צריך להיות "מתקבל על הדעת, ולא הסבר מאולץ או תאורטי. על ההסתברות להתקיימותה של האפשרות האחרת, להיות מהותית ולא זניחה, צריך שתהיה לה אחיזה סבירה בחומר הראיות, ועליה לעמוד במבחני השכל הישר וניסיון החיים" (עניין קריאף, פסקה 100; ההפניות הושמטו – נ' ס').

התשובה לשאלה אם הסבר חלופי לראיה נסיבתית הוא סביר נגזרת אפוא גם מן השאלה אם תגובתו של הנאשם לחקירה בעניין הראיה מתיישבת עם ההסבר חלופי, קרי – אם לאור הסבר זה היו תשובותיו הגיוניות. לשון אחר, שקריו של נאשם אינם יכולים כשלעצמם לשמש תחליף לראיות בדבר ביצוע עבירה, אך הם בהחלט מהווים נסיבה אשר צריכה להתיישב עם ההסבר הניתן לראיות הקיימות. לאור האמור, סבורני כי לא ניתן להסביר באופן סביר את התנהלותו הכוללת של חאלד עובר לרצח (איומיו ומתן המפתח) ואחרי הרצח (החבאת המפתח, אדישותו ואמרותיו השונות בהקשר זה למדובב), באופן שתנתק אותו מהרצח. כך, לא ברור מדוע מסר חאלד את המפתח ליסמין אך ימים מספר לפני הרצח, ומדוע נטלו לכיסו בבוקר למחרת; ניתן להעלות השערות רבות 'תמימות', אולם אף אחת מהן אינה עולה מתוך חומר הראיות, ואינה מתיישבת עם העובדה שחאלד מסר גרסאות שקריות בעניין המפתח. זאת ועוד, התסריט הדמיוני על אודות מעורבותו של אדם זר אינו מעוגן באורח חייה הגלוי של יסמין, והוא נאחז בתזה בדבר קיומו של אורח חיים סודי; אולם ככל שיש ראיות לקיומם של קשרים סודיים, הרי שאֵלו נבדקו על-ידי המשטרה באמצעות העיון בפלט שיחות הטלפון הנייד, ובדיקה זו העלתה חרס. משכך, מדובר בתזה שאין לה אחיזה סבירה בחומר הראיות, והיא איננה מעוררת ספק סביר בדבר אשמתו של חאלד לאור הראיות הנסיבתיות.

(ב) עדותו של המדובב

59. עדותו של המדובב, לפיה נכנסו הוא וחאלד לשירותים ושם, כשברז המים פתוח, התוודה לפניו חאלד בביצוע הרצח, מעוררת קשיים לא מבוטלים. עסקינן במדובב המרצה עונש מאסר כבד; הוא קיבל טובת הנאה משמעותית אשר הותנתה (ולכל הפחות, כך סבר המדובב) בהשגת הודאה (פרקטיקה שבוקרה לאחר זמן בע"פ 4029/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 48-53 (10.7.2012) (להלן: עניין פלוני)); ההודאה אינה מתועדת; וכמו כן, נחשף המדובב, ולו חלקית, לאירוע הרצח בתקשורת ואף עיין בפרוטוקול הארכת המעצר של חאלד מבלי ליידע את הממונים עליו בדבר זה.

60. אכן, "לא ניתן להתעלם מכך שבהסתייעות במדובבים כרוך חשש טבעי מפני קבלת הודאות שווא. זאת משום שמדובב בדרך כלל אינו איש רשות, אלא פועל מתוך מניעים אישיים אשר אינם חופפים דווקא את אינטרס גילוי האמת עליו אמונים רשויות החקירה והתביעה ובית המשפט. יתרה מכך, למדובבים תמריץ בלתי ניתן לנטרול להשיג הודאה מחשודים, שכן הצלחתם נמדדת בהשגת הודאה ומבטיחה את המשך העסקתם כמדובבים על כל טובות ההנאה הכרוכות בכך. לבסוף, יש לזכור כי בחלק ניכר מהמקרים המדובבים עצמם אינם נמנים על ל"ו צדיקים, ולמעשה מדובר, בדרך כלל, בעבריינים מורשעים המרצים עונשי מאסר אשר מסייעים למשטרה בעבור טובות הנאה כאלה ואחרות" (עניין

פלוני, פסקה 48). משכך, על בית המשפט להיות זהיר ביותר בהערכת עדותו של מדובב, וכאשר מדובר בעדות שלא תועדה על אחת כמה וכמה (ראו: ע"פ 3817/09 אזברגה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (16.9.2010)).

61. אלא, שאחרי ככלות הכול עסקינן בשאלת מהימנותו של עד. מהכרעת הדין עולה כי בית המשפט לא קיבל את דבריו של המדובב בקלות, והזהיר את עצמו מפני החששות האמורים לעיל בדבר מהימנותם של מדובבים (ראו עמודים 52-53 להכרעת הדין). בית המשפט המחוזי ציין כי העדר תיעוד מזה, ומתן טובת הנאה המותנית בהשגת הודאה מזה, מהווים שניהם נימוקים כבדי משקל נגד הסתמכות על דברי המדובב. יחד עם זאת נאמר בהכרעת הדין כי השאלה הרלבנטית היא האם פעילות המדובב בענייננו פגעה בפועל בזכויותיו של חאלד, והתשובה לשאלה זו היתה בשלילה. באשר למהימנות גרסתו אל מול גרסתו של חאלד, צוין בהכרעת הדין כי "לאחר שמיעת המדובב במהלך 6 ישיבות, לאחר חקירה נגדית ארוכה ביותר, קריאת התמלילים, האזנה לשיחות בעזרת התמלילים, צפייה בעימות בינו לבין הנאשם, ולאחר נקיטת הזהירות הדרושה בהתחשב בכך שמדובר במדובב על כל החשש הטמון בעבודתו – ההתרשמות הינה כי מדובר במדובב מקצועי, אינטיליגנט, מנוסה ובעד נאמן" (עמוד 58 להכרעת הדין; ההדגשה במקור).

62. מן הדברים ניכר היתרון המובהק של הערכאה הדיונית על פני ערכאת הערעור. הערכאה הדיונית, לאחר שהזהירה את עצמה לבל תתן אָמון במי שאין ראוי ליתן בו אָמון, חוותה בחושיה את עדות המדובב והגיעה לכלל מסקנה שגרסתו מהימנה. המערער הצביע על קשיים רבים בהערכת עדות המדובב כמהימנה, אולם קשיים אלו היו גלויים וידועים לערכאה הדיונית, והיא החליטה כי חרף קשיים אלו מקובלת עליה גרסת המדובב. אינני רואה טעם, ולמעשה אינני סבור כי יש בידי יכולת של ממש, להתערב בקביעה זו.

63. מדובר אפוא בשאלת מהימנותו של עד, וגם בעניין המדובב – כמו בנוגע ליתר העדים שהמערער ביקש לערער את מהימנותם – לא הצליח המערער ליצור את הרושם שהתרשמותה של הערכאה הדיונית מן העדים אינה מתקבלת על הדעת. משכך, בדין קיבל בית המשפט המחוזי את עדות המדובב וקבע כי הדברים עולים כדי הודאת חוץ של נאשם, ואין צורך לומר כי בענייננו יש תוספות ראייתיות למכביר המספיקות לביסוס הרשעתו של חאלד במעשה. משכך, אף אם מכלול הראיות הנסיבתיות אינו הרמטי, וניתן לספר סיפור חלופי שיסביר אותו (וכפי שציינתי לעיל, אין דעתי כן), הרי

שניתן היה לבסס את ההרשעה גם על סמך עדותו של המדובב כעדות ישירה להודאת החוץ של חאלד, בצירוף הראיות הנסיבתיות הקיימות.

64. סוף דבר, אציע לחברי לדחות את הערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי.

ש ו פ ט

השופט ס' גוברא:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ח' מלצר:

1. אני מצטרף לתוצאה של דחיית הערעור – המוצעת בידי חברי השופט נ' סולברג, שהראה בחוות דעתו כי: "מכלול הראיות יוצר פסיפס ראייתי אשר התמונה המצטיירת ממנו היא כי חאלד הוא אשר ביצע את מעשה הרצח" (ראו: פסקה 53 לחוות דעתו).

היקש מסוים לגישה זו ניתן ללמוד ממה שקבעתי ב-ע"פ 8140/11 אבו עטא נ' מדינת ישראל (03.09.2015), שם סברתי כי יש במארג ראייתי מסויים כדי להוות חיזוק לאמרות חוץ מפלילות, תוך שהבאתי ציטוטים מפרשות קודמות, וציינתי כך:

"... נאמר בפסיקת עבר: "אחרי הכול, ישנו גבול למקריות (ה- "incidents-co"), שניתן לקבלה כאפשרות סבירה" (פרשת פלוני, בפסקה 3 לפסק דינו של השופט ג' בך). הוסיף על כך חברי, השופט צ' זילברטל, בציינו כי: "... אין להלום את האפשרות שהצטברות כל הנתונים יחדיו עדיין תאפשר למערער ליהנות מקיומו של ספק בגרסת התביעה. גם אם כל אחד מחלקי התצרף כשלעצמו עשוי היה, בדוחק רב, להתקבל על הדעת כאפשרי ולו מחמת הספק, הצטברותם יחד של החלקים אינה מותירה מקום לספק. אל לנו, מרוב עצים, להיכשל מראות את היער. גם אם נותר ספק שמא בפנינו "עץ" זה או אחר, אין ספק כי בפנינו משתרע "יער". כדי שאותם ספקות שהתעוררו לגבי כל נתון בנפרד יוכלו להוסיף ולהתקיים וליצור ספק במארג הראייתי הכולל שהניחה התביעה, צריך לקבוע שגם האפשרות של הצטברות הספקות אינה מותירה מקום לספק" (ראו: ע"פ 6427/10

דגון נ' מדינת ישראל, בפסקה 43 (06.08.2013);
ההדגשות במקור – ח"מ).

כידוע, הכלל הוא "שאינן על התביעה חובה להוכיח את האשמה בוודאות מוחלטת, וכי רק ספק סביר - ולא כל ספק - די בו כדי להביא לזיכוי של נאשם" (ראו: ע"פ 347/88 דמיאניוק נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(4) 617, 662 (1993).
(שם, בפסקה 52).

2. בצד האמור לעיל – מוצא אני להעיר כי לטעמי ההתרשמות שתועדה בראיות והביאה למסקנה כי המערער: "לא נראה מוטרד עד מאוד מהעלמותה של יסמין" (ראו: פסקה 49 לחוות דעתו של השופט נ' סולברג) – אין בה, כשלעצמה, לגבי דידי, ראיה לחובתו של המערער, ולו נסיבתית (ראו: פסקה ו.3. להכרעת הדין, שם הובא פירוט ההתרשמות שנוצר בהקשר זה אצל אחיה של יסמין ז"ל, ואצל אחד מהשוטרים (במזכר משטרתי שהכין – 21/נ)). לתפיסתי, מעבר לקושי האינהרנטי להעריך את צפונותיו של אדם בסיטואציות שונות – הניסיון מלמד כי יתכנו תגובות אנושיות שונות למצבי טראומה, לרבות אדישות ופסיביות, ואלה אינן מתיישבות בהכרח ובכל מקרה עם המצופה (לביטוי ספרותי של הדברים – ראו: אלבר קאמי הזר (אילנה המרמן מתרגמת, 1987) וכן: ליאת פרידגוט-נצר "סיפור הפשע" מול "סיפורו של הפושע" ספר דיוד וינר 637, 649-652 (2009); להיבטים פסיכולוגיים של הנושא – עיינו: Mardi Horowitz & Steven P. Reidbord, *Memory, Emotion, and Response to Trauma*, in THE HANDBOOK OF EMOTION AND MEMORY: RESEARCH AND THEORY 343, (347 (Sven-Ake Christianson ed., 2014)).

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק הדין של השופט נעם סולברג.

ניתנה היום, י"ח בכסלו התשע"ז (18.12.2016).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט